

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Karla Šimky a Jaroslava Hubáčka v právní věci žalobce: **Z. S.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 5. 2012, č. j. 2 Ad 32/2011 - 81,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **s e z a m í t á .**
- II. Žádný z účastníků **n e m á** právo na náhradu nákladů řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Českých Budějovicích usnesením ze dne dne 14. 5. 2012, č. j. 2 Ad 32/2011 - 81, zamítl návrh žalobce (dále jen „stěžovatel“) na ustanovení právního zástupce v řízení o žalobě proti rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 30. 3. 2011, č. j. 5402082477/47091-SD. V odůvodnění usnesení krajský soud uvedl, že postupoval v maximální snaze zajistit ochranu práv stěžovatele, a proto jej vyzval k prokázání výše příjmů a příjmů jeho manželky a současně doložení existence tvrzených dluhů a jejich konkrétní výše. Z daňového přiznání manželky stěžovatele V. S. krajský soud zjistil, že její roční příjem za období od 1. 1. do 31. 12. 2011 činil 401.741 Kč a výdaje související s těmito příjmy činily 313.447 Kč. Tvrzená daňová ztráta manželky tedy nebyla prokázána. Existenci dluhů a jejich konkrétní výši stěžovatel k výzvě krajského soudu nedoložil. Podle názoru krajského soudu tak stěžovatel neunesl své důkazní břemeno, jež spolu s břemenem tvrzení patří mezi povinnosti žadatele o osvobození od soudního poplatku a jsou atributem předpokladu úspěšnosti žádosti. Krajský soud není povinen za žadatele sám vyhledávat skutečnosti, které by měly charakterizovat nedostatek stěžovatelových prostředků k uhrazení soudního poplatku.

Proti tomuto usnesení podal stěžovatel v zákonné lhůtě kasační stížnost, v níž jednak namítal, že krajský soud jej nesprávně poučil, že kasační stížnost lze podat pouze z důvodu uvedeného v ust. § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. a že tato vada má za následek nezákonnost usnesení krajského soudu. Krajský soud také chybně zhodnotil důvody pro nepřiznání osvobození od soudních poplatků. Z daňových přiznání za rok 2010 a 2011 jeho manželky vyplývá, že v roce 2010 byla stěžovatelova manželka ve ztrátě a za rok 2011 měla příjem ve výši 401.000 Kč a výdaje ve výši 313.000 Kč, což činní rozdíl před zdaněním 88.000 Kč, na které však uplatnila ztrátu z předchozích let. Proto byla i v roce 2011 ve ztrátě. Není proto pravda, že neprokázal, že byla opakovaně ve ztrátě. Ve ztrátě byla od roku 2004 do roku 2010. Dále stěžovatel vyslovil nesouhlas se závěrem, že z předloženého daňového přiznání je zjevný zisk. I kdyby se uvedená částka hodnotila jako zisk, nelze souhlasit s tím, že by měla mít vliv na prokázání skutečnosti, že stěžovatel má dostatek finančních prostředků na advokáta. Krajský soud v přípisu k zaslanému formuláři uvedl, že žádá doložit původ a výši dluhů, což stěžovatel přehlédl s ohledem na jeho zdravotní stav (šedý a zelený zákal, stres) a z obavy, že by proměškal nařízenou lhůtu podání. Tyto důkazy tak zaslal opožděně jako přílohu této kasační stížnosti a požádal o prominutí této vady, na kterou však nebyl soudem upozorněn. Stěžovatel má za to, že výše a původ dluhů není v této věci tak relevantní, jelikož je zřejmé, že navrhovatel ani jeho manželka nemají takové finanční zdroje ani majetek, který by mohli použít pro účely soudního řízení. Jediným zdrojem jejich příjmů je invalidní důchod ve výši 7.080 Kč, což je na samé hranici životního minima (cca 5.900 Kč). Po započtení uznatelných nákladů na provoz domácnosti, kdy např. jen zálohy na elektrickou energii jsou ve výši 3.500 Kč měsíčně, je podle stěžovatele evidentní a nezpochybnitelné, že se nachází hluboce pod částkou životního minima, že nemá, a nemůže mít, finance na zaplacení služby advokáta. Tvzení krajského soudu o dostatečném příjmu je z tohoto pohledu hrubě urážlivé a neslušné a soudce je pro toto hrubé tvrzení podjatý. Stěžovatel v souvislosti s posouzením jeho majetkové a příjmové situace odkázal na rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 10. 2011, č. j. 4 Ads 81/2011 – 61. Krajský soud se podle stěžovatele dále nezabýval tím, že hlavním důvodem žádosti je zdravotní stav stěžovatele, který mu nedovoluje, aby před soudem hájil svá práva osobně. Pro silnou koktavost, která se prohlubuje v případě stresu, není schopen vůbec komunikovat a tím i hájit svá práva před soudem. Stěžovatel v této souvislosti požádal o osvobození od soudních poplatků a ustanovení advokáta pro řízení o kasační stížnosti. S ohledem na uvedené navrhl, aby Nejvyšší správní soud napadené usnesení zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení krajského soudu v souladu s ust. § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které uplatnil stěžovatel, přičemž neshledal vady uvedené v odstavci 4 citovaného ustanovení, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Řízení o kasační stížnosti nepodléhá poplatkové povinnosti, a ani podmínce povinného zastoupení advokátem, neboť se jedná o kasační stížnost proti rozhodnutí, jímž nebylo vyhověno žádosti stěžovatele o ustanovení zástupce z řad advokátů (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 9. 2007, č. j. 9 As 43/2007 – 77, dostupný na www.nssoud.cz).

pokračování

Stěžovatel v kasační stížnosti poukázal vadu rozhodnutí krajského soudu spočívající v nesprávném poučení o důvodech, ze kterých může podat proti usnesení krajského soudu kasační stížnost. Nejvyšší správní soud však vytýkanou vadu v poučení neshledal, neboť je v něm uvedeno, že kasační stížnost lze podat z důvodů uvedených v ust. § 103 odst. 1 s. ř. s. Krajský soud tedy správně poučil stěžovatele o tom, ve kterém ustanovení zákona najde přípustné stížní důvody.

Podle ust. § 35 odst. 8 věty první s. ř. s. může navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to nezbytně třeba k ochraně jeho práv, předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování osoby uvedené v odstavci 2 platí v takovém případě stát.

Podle ust. § 36 odst. 3 s. ř. s. účastník, který doloží, že nemá dostatečné prostředky, může být na vlastní žádost usnesením předsedy senátu zčásti osvobozen od soudních poplatků. Přiznat účastníkovi osvobození od soudních poplatků zcela lze pouze výjimečně, jsou-li pro to zvlášť závažné důvody, a toto rozhodnutí musí být odůvodněno.

Ustanovení zástupce ve smyslu ust. § 35 odst. 8 s. ř. s. je, stejně jako osvobození od soudních poplatků, procesním institutem, jehož účelem je realizace práva účastníka řízení na přístup k soudní ochraně ve smyslu čl. 36 Listiny základních práv a svobod, tedy aby v důsledku objektivní neschopnosti platit náklady řízení neztratil možnosti účinně chránit svá práva v řízení před soudem. Smyslem těchto institutů tedy není kompenzovat navrhovateli finanční zátěž spojenou se soudním řízením, ale zajistit přístup k soudu. V případě ustanovení zástupce je nutno posuzovat naplnění dvou kumulativních podmínek. První z nich je existence předpokladů pro osvobození od soudních poplatků a druhou, zda ustanovení zástupce je nezbytné k ochraně práv účastníka řízení. Skutečnost, že v dané věci se jedná o řízení, jež je od soudních poplatků ze zákona osvobozeno (§ 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích), nemá na zkoumání předpokladů, za nichž je třeba ustanovit účastníku řízení zástupce, vliv (viz rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 8. 2011, č. j. 4 Azs 22/2011 – 46, dostupný na www.nssoud.cz).

Krajský soud proto nejprve posuzoval stěžovatelovy majetkové poměry. Na stěžovateli tak bylo, aby na základě výzvy krajského soudu dostatečně průkazně doložil své reálné poměry, aby krajský soud mohl posoudit, jaké jsou jeho disponibilní prostředky a zda je v takové životní situaci, že nemůže uhradit právní pomoc advokáta, kterého pro řízení před krajským soudem požaduje. Soud nemůže zjišťovat tyto skutečnosti z úřední povinnosti, neboť zásada vyšetřovací se zde neuplatní (srov. rozsudek NSS ze dne 25. 1. 2005, č. j. 7 Azs 343/2004 – 50, přístupný na www.nssoud.cz).

Stěžovatel doložil, že jeho příjmem je invalidní důchod ve výši 7.050 Kč a že jeho manželka, která s ním žije ve společné domácnosti, měla podle údajů v daňovém přiznání za rok 2011 příjem z podnikání ve výši 401.741 Kč a výdaje s tím související ve výši 313.447 Kč. Na základě těchto dokladů krajský soud dospěl k závěru, že stěžovatel neunesl důkazní břemeno k prokázání toho, že splňuje podmínky pro osvobození soudních poplatků.

Podle obsahu soudního spisu stěžovatel s manželkou bydlí v zemědělské usedlosti, která není podle fotografií a tvrzení stěžovatele v dobrém stavu.

Ani v kasační stížnosti stěžovatel neuvedl žádné jiné relevantní skutečnosti, pouze poukázal na to, že jeho manželka byla v letech 2004 až 2010 „ve ztrátě“. To však neodpovídá údajům z jejího daňového přiznání za rok 2011. To, že v předchozích zdaňovacích obdobích uplatňovala daňovou ztrátu, doložil stěžovatel daňovým přiznáním manželky za rok 2010, ovšem krajský soud posuzoval stěžovatelovu situaci v průběhu roku 2011, protože žaloba byla podána dne 3. 5. 2011). Po odečtení daně činil čistý zisk stěžovatelovy manželky za rok 2011 zhruba 74.000 Kč. Stěžovatel a jeho manželka tedy disponovali měsíčně částkou v průměru 13.000 Kč. Stěžovatel nedoložil krajskému soudu konkrétní výši tvrzených dluhů. Pokud doložil disponibilní příjem své manželky, aniž by doložil konkrétní výdaje na splátky pohledávek souvisejících s podnikáním manželky, na které poukázal až v kasační stížnosti, pak závěr krajského soudu o neunesení důkazního břemene ob stojí a nelze jej označit za překročení hranic slušnosti a hrubost, jak tvrdí stěžovatel. Ani v kasační stížnosti stěžovatel nic neuvedl k tvrzeným dluhům. Potvrzení o pohledávkách vůči stěžovatelově manželce neprokazuje, jak jimi byly reálně ovlivněny disponibilní prostředky domácnosti, protože není zřejmé, zda stěžovatel a jeho manželka dluhy opravdu reálně splácejí. Pokud by však došlo ke změně majetkových a příjmových poměrů, může stěžovatel znovu podat žádost o ustanovení zástupce podle ust. § 35 odst. 8 s. ř. s. s tím, že konkrétně uveden, v čem tato změna spočívá a tuto doloží.

Pokud v daném případě rozhodoval podle názoru stěžovatele podjatý soudce, pak měl ve smyslu ust. § 8 odst. 5 s. ř. s. právo vznést námitku podjatosti vůči jeho osobě, v níž by uvedl konkrétní skutečnosti, z nichž je námitka dovozována. Stížní námitka, v níž stěžovatel pouze polemizuje s právním závěrem krajského soudu, nelze za námitku podjatosti považovat.

V daném případě stěžovatel podal žalobu proti rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení, kterým mu byl odňat invalidní důchod III. stupně. Ustanovení advokáta stěžovatel požaduje proto, že podle jeho názoru nemůže osobně jednat před krajským soudem ze zdravotních důvodů bránících mu v plynulém slovním projevu.

Vzhledem k tomu, že pro řízení o žalobě před krajským soudem není zastoupení advokátem nutnou podmínkou, nedostatek zastoupení advokátem v tomto směru neomezuje přístup stěžovatele k soudu. Stěžovatel má možnost zvolit si obecného zmocněnce, např. manželku, který je obeznámen s jeho osobní situací a který může vystupovat při jednání u krajského soudu a sdělit to, co stěžovatel považuje za nutné za účelem ochrany svých práv krajskému soudu uvést.

Napadené usnesení krajského soudu tak neznemožnilo stěžovateli uplatňovat u soudu svá práva (srov. např. rozsudek NSS ze dne 19. 8. 2010, č. j. 7 Ans 3/2009 – 184, dostupný na www.nssoud.cz). Odkaz stěžovatele na rozsudek ze dne 27. 10. 2011, č. j. 4 Ads 81/2011 – 61, dostupný na www.nssoud.cz, na projednávanou věc nedopadá, neboť se v něm Nejvyšší správní zabýval postupem správního orgánu při zjištění změny poměrů žadatele o dávku sociální pomoci v důsledku získání majetku z dědictví.

pokračování

Z výše uvedených důvodů Nejvyšší správní soud neshledal kasační stížnost důvodnou, a proto ji podle ust. § 110 odst. 1 s. ř. s. zamítl bez jednání postupem podle ust. § 109 odst. 2 s. ř. s., podle kterého o kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud zpravidla bez jednání.

Výrok o náhradě nákladů řízení se opírá o ust. § 60 odst. 1 věta první ve spojení s § 120 s. ř. s., podle kterého, nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Nejvyšší správní soud žádnému z účastníků náhradu nákladů nepřiznal, protože stěžovatel v řízení úspěch neměl a České správě sociálního zabezpečení žádné náklady s tímto řízením nevznikly.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 7. února 2013

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu